

Platforma Rozumné právo: Spáchání majetkového trestného činu za nouzového stavu nemusí nutně znamenat vyšší trest

V Praze 6. srpna 2020 – V médiích se opakovaně objevují případy, kdy je pachatel krádeže odsouzen za drobnou krádež v obchodě k citelnému nepodmíněnému trestu odnětí svobody (např. za krádež pěti housek v hodnotě 62,50 Kč na 1 a půl roku¹ nebo za krádež salámu a krabicového vína na 2 roky a 2 měsíce).² Členové platformy Rozumné právo mají za to, že vyhlášený nouzový stav, resp. událost vážně ohrožující život nebo zdraví lidí, nemají automaticky znamenat aplikaci přísnějšího ustanovení.

Doporučení:

- při výkladu trestněprávních norem má být respektována zásada subsidiarity trestní represe;
 - zásada subsidiarity trestní represe se projevuje i při aplikaci trestního zákona (srov. § 12 odst. 2 tr. zákoníku), její použití není vyloučeno ani v případech, kdy byl trestný čin spáchán za okolnosti podmiňující použití trestní sazby;
 - nelze-li zásadu subsidiarity trestní represe uplatnit, je na místě při bagatelních trestných činech zvláště zvážit uložení trestu pod dolní hranici trestní sazby tak, aby nebylo nutné ukládat nepodmíněný trest odnětí svobody;
 - je v zásadě nepřijatelné, aby za krádež potravin v řádu desítek korun, nadto pro vlastní potřebu pachatele, byl ukládán nepodmíněný trest odnětí svobody, a to i v případech, kdy se jedná o mnohonásobného recidivistu.
1. Lze souhlasit se zákonodárcem, že u některých trestných činů má být jako okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby stanoveno, že byl trestný čin spáchán (...) za živelní pohromy nebo jiné události vážně ohrožující život nebo zdraví lidí, veřejný pořádek nebo majetek.³
 2. To však neznamená, že by měla být taková okolnost aplikována v každém případě, automaticky, když dojde ke spáchání trestného činu. Trestní právo je krajním prostředkem (ultima ratio) ochrany společnosti před společensky škodlivými jevy, především v případech, kdy by prostředky jiných právních odvětví k ochraně nedostačovaly.

¹ O tomto případě srov. např. zde: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/nejznamejsi-kradez-v-case-koronaviru-soud-popsal-co-se-delo-v-tescu-112846> (cit. 2020-07-30)

² O případu se objevila informace zde: https://www.lidovky.cz/domov/muz-behem-nouzoveho-stavu-ukradl-salam-a-krabicak-pujde-na-26-mesicu-do-vezeni.A200730_104038_In_domov_ele (cit. 2020-07-30)

³ Tak je tomu u trestných činů šíření nakažlivé lidské nemoci podle § 152 odst. 2 písm. b), § 153 odst. 2 písm. b), ohrožování zdraví závadnými potravinami a jinými předměty podle § 156 odst. 2 písm. b), § 157 odst. 2 písm. a), krádeže podle § 205 odst. 4 písm. b), zpronevěry podle § 206 odst. 4 písm. c), podvodu podle § 209 odst. odst. 4 písm. c), lichvy podle § 218 odst. 3 písm. a) a šíření poplašné zprávy podle § 357 odst. 4 písm. a) tr. zákoníku.

3. Zásada subsidiarity trestní represe se uplatní již při výkladu ustanovení trestního zákoníku jako významné interpretační pravidlo, vázané na společenskou škodlivost činu. „*Hledisko společenské škodlivosti má povahu významného interpretačního pravidla, které napomáhá zákonnou skutkovou podstatu konkrétního trestného činu i jeho formální znaky vyložit podle jejich smyslu (tzv. teleologický výklad). Zvolené řešení má za cíl napomoci k odlišení trestných činů od těch deliktů, které by neměly být považovány za trestné činy (zvláště přestupky a jiné správní delikty), přestože zdánlivě znaky některé skutkové podstaty naplňují, a zejména je třeba ho použít k výkladu těch znaků trestných činů, které nemají jasnou spodní hranici (...).*“⁴
4. V uvedeném smyslu je třeba přistoupit restriktivně i k výkladu okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby v podobě spáchání trestného činu za události vážně ohrožující život nebo zdraví lidí. Nikoliv každá krádež (nebo jiný trestný čin) spáchaný za této okolnosti je natolik společensky škodlivý, aby vyžadoval trestněprávní reakci. Za typický příklad lze považovat krádež recidivistou za situace, kdy byl sice vyhlášen nouzový stav kvůli pandemii COVID-19, ale tento stav neměl vliv na dodávku základních potravin do obchodů, přičemž pachatel ukradl pouze několik housek (nikoliv např. nedostatkové léky nebo ochranné prostředky) pro svou vlastní potřebu (nikoliv např. pro další prodej). V takových případech je to právě zásada subsidiarity trestní represe, která by měla vést k závěru, že nebyla naplněna okolnost použití vyšší trestní sazby.
5. Pokud by přeci jen restriktivní výklad selhal, je v trestním zákoníku v § 12 odst. 2 upravena zásada subsidiarity trestní represe i jako pravidlo aplikační: Trestní odpovědnost pachatele a trestněprávní důsledky s ní spojené lze uplatňovat jen v případech společensky škodlivých, ve kterých nepostačuje uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu. Jak se již vyjádřil v jednom rozhodnutí Nejvyšší soud České republiky,⁵ není vyloučena jeho aplikace ani u kvalifikovaných skutkových podstat.
6. Pouze v případech, ve kterých nelze ustanovení § 12 odst. 2 tr. zákoníku použít, přichází do úvahy vyvození trestní odpovědnosti a uložení trestu. V takovém případě má soud zvážit možnost uložit trest pod dolní hranici trestní sazby podle § 58 tr. zákoníku. U výše uvedených v úvahu připadajících trestných činů, kde dolní hranice trestní sazby stanovená ve zvláštní části trestního zákoníku nikdy nepřesahuje 3 léta, není soud omezen minimální vyšší trestu (srov. § 58 odst. 3 arg. a contrario).
7. Je v zásadě nepřijatelné, aby za krádež potravin v hodnotě desítek korun, nadto pro vlastní potřebu pachatele, byl ukládán nepodmíněný trest odnětí svobody, a to i v případech, kdy se jedná o mnohonásobného recidivistu. Výkon takového trestu nejenže je značnou finanční zátěží pro společnost, ale především nemůže plnit svůj

⁴ Srov. Šámal, P. a kol. *Trestní zákoník*, 2. vydání, Praha: C.H.Beck, 2012, s. 118-119. Obdobně Novotný, O. In: Novotný, O; Vanduchová, M. a kol. *Trestní právo hmotné - I. Obecná část*. Praha: ASPI, 2007, s. 116. nebo Novotný, O.: *Na okraj rekonstrukce trestního práva hmotného*, *Trestní právo* 10/2004, s. 6.

⁵ Usnesení publikované ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 31/2017, část trestní: Neuplatnění trestní odpovědnosti s poukazem na uvedenou zásadu (*pozn. zásadu subsidiarity trestní represe*) bude obvykle přicházet v úvahu u trestných činů naplňujících jen základní skutkovou podstatu. Není však zcela vyloučeno, aby s poukazem na zásadu subsidiarity trestní represe nebyla trestní odpovědnost uplatněna ani v případě kvalifikovaných skutkových podstat trestných činů, jestliže i přes naplnění znaků některé okolnosti zvláště přitěžující (např. u trestných činů proti majetku při způsobení větší škody) je celková společenská škodlivost případu po důkladném vyhodnocení souhrnu všech významných kritérií natolik nízká, že nedosahuje ani dolní hranice trestnosti běžně se vyskytujících trestných činů dané základní skutkové podstaty.

výchovný účel. Jak již v článku publikovaném koncem června na serveru epravo.cz připomenul kolega Jan Vučka,⁶ situace opravdu připomíná příběh Jeana Valjeana, který byl odsouzen za krádež chleba k pěti letům na galejích. I když šlo o postavu z románu Viktora Huga, sepsaného v předminulém století, je tento příběh dodnes literárním vyjádřením nepřiměřenosti trestu či nespravedlnosti. Tresty tohoto typu nemají v moderním demokratickém právním státě své místo.

8. Členové platformy Rozumné právo proto doporučují maximální zdrženlivost při ukládání nepodmíněných trestů za krádeže potravin pro vlastní potřebu v hodnotě několika desítek korun. Současná právní úprava poskytuje možnost vyřešit takové případy v souladu se zásadou subsidiarity trestní represe mimo trestní právo a tam, kde to není možné, uložením jiného trestu, nespojeného s odnětím svobody. V případech známých z médií, kdy byl nepodmíněný trest odnětí svobody již uložen, vyzývá platforma Rozumné právo ministryni spravedlnosti k přezkoumání zákonnosti příslušných rozhodnutí a zvážení podání stížnosti pro porušení zákona.

Co je názorová platforma Rozumné právo?

Názorová platforma Rozumné právo je nezávislá expertní skupina právníků působících v nejrůznějších oborech práva v praxi i v akademii. Jejím cílem je poskytnout vládě, parlamentu a dalším veřejným institucím odbornou oponenturu návrhů zákonů a dalších regulatorních opatření a zároveň sloužit jako rezervoár podnětů pro jejich racionální implementaci v tuzemských podmínkách. Platforma Rozumné právo není spojena s žádnou politickou stranou nebo hnutím, obchodní společností nebo jinou institucí a všichni její členové vykonávají svou činnost bez nároku na honorář nebo jinou odměnu. Stanoviska publikovaná na platformě Rozumné právo nejsou stanovisky organizací, v nichž členové názorové platformy působí.

Členové názorové platformy Rozumné právo k 6. srpnu 2020

- Petr Bezouška, občanské právo
- Václav Bílý, finanční právo
- Marie Brejchová, prezidentka Unie podnikových právníků
- Petr Bříza, mezinárodní právo soukromé
- Hana Gawlasová, pracovní právo a právo elektronických komunikací
- Tomáš Gřivna, trestní právo
- Adéla Havlová, právo veřejných zakázek
- Jan Lasák, obchodní právo
- Robert Neruda, právo hospodářské soutěže
- Petra Nováková, daňové právo
- Tomáš Richter, insolvenční právo
- Markéta Selucká, soukromé právo a ochrana spotřebitelů
- Ladislav Smejkal, pracovní právo a compliance
- Ondřej Trubač, daňové právo
- Jan Wintr, ústavní právo

K řešení dílčích otázek mohou být přizváni další odborníci z různých, i neprávních oblastí.

⁶ Srov. <https://www.epravo.cz/top/clanky/trestni-pravo-v-dobe-koronavirove-aneb-jean-valjean-po-cesku-111357.html>

Web: www.rozumnepravo.cz
LinkedIn: [Rozumné právo](#)
Twitter: [@RozumneP](#)
Kontakt pro média: Klára Donathová, tajemnik@rozumnepravo.cz